

Om Arbejdsstatistik.

I »Nationaløkonomisk Tidsskrifts« 4de Hefte for iaar har Hr. Redaktor Petersen-Studnitz taget til Genmæle mod en af mig til Conrads »Jahrbücher« leveret Anmeldelse af hans Skrift: »Om Arbejdsstatistik«. Det er sket paa en Maade, der foranlediger mig til at begære Plads i Tidsskriftet for følgende Bemærkninger.

De indledende Sætninger i nævnte Skrift, hvorimod jeg i Anmeldelsen rettede en Anke, lød saaledes:

»Det økonomiske Samfund er at ligne ved et prægtigt Træ. Dets Krone rager højt op, bærer herligt Løv og gyldne Frugter, og dybt under Jorden strækker dets Rødder sig. Hin Krone, hint Løv, hine Frugter tiltrækker Opmærksomheden; paa Rødderne tænkes mindre — og dog er det dem, der bærer hele Træet.*) — — — Den officielle Statistik søger efter Evne at tælle, maale, veje Træets Blade og Frugter; men hidtil har den kun i ringe Grad undersøgt Rodens Tilstand. Man har villet slikke Honning, — men været bange for at komme Bierne for nær.«*)

I Anledning af dette sidste Billede har jeg i Anmeldelsen — en passant og halvt spøgende — gjort den Bemærkning, at en saadan Fremgangsmaade af mange turde anses for meget forstandig. Dette tager Hr. P.-S. mig fortrydeligt op. Med en ironisk Vending erklærer han, at jeg selvfølgelig ikke hører til de omtalte mange, der har en saadan Mening og altsaa ikke selv tvivler om Billedets Korrekthed. Naar der nu imidlertid først skal tales om denne

*) Udhævet af Skriftets Forfatter.

Om Arbejdsstatistik.

I »Nationaløkonomisk Tidsskrifts« 4de Hefte for iaar har Hr. Redaktor Petersen-Studnitz taget til Genmæle mod en af mig til Conrads »Jahrbücher« leveret Anmeldelse af hans Skrift: »Om Arbejdsstatistik«. Det er sket paa en Maade, der foranlediger mig til at begære Plads i Tidsskriftet for følgende Bemærkninger.

De indledende Sætninger i nævnte Skrift, hvorimod jeg i Anmeldelsen rettede en Anke, lød saaledes:

»Det økonomiske Samfund er at ligne ved et prægtigt Træ. Dets Krone rager højt op, bærer herligt Løv og gyldne Frugter, og dybt under Jorden strækker dets Rødder sig. Hin Krone, hint Løv, hine Frugter tiltrækker Opmærksomheden; paa Rødderne tænkes mindre — og dog er det dem, der bærer hele Træet.*) — — — Den officielle Statistik søger efter Evne at tælle, maale, veje Træets Blade og Frugter; men hidtil har den kun i ringe Grad undersøgt Rodens Tilstand. Man har villet slikke Honning, — men været bange for at komme Bierne for nær.«*)

I Anledning af dette sidste Billede har jeg i Anmeldelsen — en passant og halvt spøgende — gjort den Bemærkning, at en saadan Fremgangsmaade af mange turde anses for meget forstandig. Dette tager Hr. P.-S. mig fortrydeligt op. Med en ironisk Vending erklærer han, at jeg selvfølgelig ikke hører til de omtalte mange, der har en saadan Mening og altsaa ikke selv tvivler om Billedets Korrekthed. Naar der nu imidlertid først skal tales om denne

*) Udhævet af Skriftets Forfatter.

Bagatel, maa jeg erkende, at jeg virkelig nærer den Mening, at Folk, der driver Biavl, helst bør se at faa fat paa Honningen uden at komme Bierne altfor nær, ja det skulde meget undre mig, om ikke den ærede Forfatter selv er af denne Mening. Og just fordi en Fremgangsmaade, om hvis Forstandighed alle maa være enige, er anvendt som Billede paa en, som ialfald jeg er enig med Hr. P.-S. i at finde uforstandig, lod jeg i min Anmeldelse indflyde hin Tvivl om Billedets fulde Korrekthed.

Endnu værre er det dog, efter Forfatterens Mening, at jeg om hine Indledningssætninger har sagt, at de har faaet en unødigt »socialistisk« Farve, og spurgt, om vi ikke nu skulde være komne ud over denne Tale om »Arbejderen« i den gængse Sprogbrugs Betydning som den, der »bærer« Samfundet. At jeg har sat det slemme Ord »socialistisk« i Gaaseøjne, hjælper mig ikke, mener Hr. P.-S.

Det er nu rigtigt nok, at jeg ved at fremhæve Ordet paa denne Maade har villet betegne, at vi ikke her have med en videnskabelig Terminus at gøre. Men da jeg overhovedet ikke kender nogen kort og klar og almindelig anerkendt videnskabelig Betegnelse af hele den Retning, der i i Arbejdsklassen i snævrere Forstand ser paa den ene Side den, der »bærer« Samfundet, og paa den anden Side den, der underkues eller tilsidesættes af en Overklasse, og da denne Retning i Almindelighed samler sig om et mere eller mindre udpræget socialistisk Program, tillod jeg mig i Farten at benytte et Udtryk, der ialfald har den Fordel i den anvendte Forbindelse umuligt at kunne misforstaas af skønsonne Læsere. Hermed har jeg, vel at mærke, intet udtalt om Hr. P.-S.s Standpunkt, men alene om den efter min Mening unødige Farve, hine Indledningssætninger — med eller mod Forfatterens Vilje — har faaet.

Endelig erklærer den ærede Forfatter sig enig med mig, naar jeg i Anmeldelsen har sagt, at »de statistiske Studier har fulgt en naturlig Udviklingsgang, idet de først har bemægtiget sig det lettest tilgængelige Materiale og saa lidt efter lidt, alt eftersom Opmærksomheden er bleven henledet derpaa, har inddraget de arbejdsstatistiske og lignende socialstatistiske Undersøgelser, hvis Vanskelighed ikke let kan overvurderes, under sit Omraade«. Er det da en naturlig Udviklingsgang, spørger Hr. P.-S., at Arbejdsstatistiken, naar den erkendes at være en Statsopgave, overtages af Privatstatistikere, før de officielle statistiske Myndigheder tager fat paa den. Hertil vil jeg svare, at jeg, som det

vil ses, aldeles ikke har talt om denne Side af Sagen. Men skal der tales om den, maa jeg erkende, at jeg intet unaturligt ser i, at hvad der paa ét Trin af Kulturudviklingen betragtes som en Privatopgave, paa et følgende vinder Anerkendelse som en Statsopgave. Og jeg har ialfald en god Autoritet at anføre for denne Mening i Rudolph v. Ihering, der i Iste Bind af sin »Zweck im Recht« bygger hele sit Statssystem paa denne Betragtning: »Individuum, Verein, Staat, -- das ist die geschichtliche Stufenleiter der menschlichen Zwecke«.

Men hvorom alting er, hvad jeg i min Anmeldelse har anført og fremdeles maa fastholde som en »naturlig Udviklingsgang« er, at al Statistik begynder med de Data, der lettest frembryder sig (Folkemængde, Dødsfald, visse Næringsvejes Udbytte, Antallet og Drægtigheden af Landets Skibe, Ind- og Udførsel og lignende) og først efterhaanden naar til det vanskeligere tilgængelige og mere komplicerede Materiale. Videre har jeg intet udtalt om, hvorvidt Staterne i denne Henseende og særlig ligeoverfor Arbejdsstatistiken har gjort sin Pligt eller ikke. Men jeg har alene fremhævet, at Grunden til, at ikke mere er gjort i denne Retning, ialfald ikke er den, at Staterne eller de statistiske Undersøgelsers Ledere skulde mangle Interesse for Arbejdernes Kaar eller ville lukke Øjnene for Kendsgerninger, som man nødvendig vil se — holde sig paa Afstand af Spørgsmaal, som man kunde komme til at stikke sig paa (kfr. Bierne). Saafremt den ærede Forfatter ikke har ment med hine Indledningssætninger at ville antyde noget saadant, glæder det mig. Men jeg har Grund til at tro, at jeg isaafald ikke er alene om at have mistydet hans Ord.

For at ikke en senere Tavshed fra min Side skal blive misforstaaet, tør det være rigtigst at bemærke, at jeg hermed anser denne lidet vigtige Strid for mit Vedkommende som udkæmpet.

Kristiania, i Septbr. 1889.

Bredo Morgenstjerne.

